

De Salamander, nieuwsbrief uitgegeven door het Biodiversiteitsteam Goirle – Riel

Stop met gif in huis en tuin.

Gif in tuinen en in de landbouw wordt veelvuldig gebruikt. Maar het gebruik ervan staat onder grote druk omdat wereldwijd is aangetoond dat de insectenstand in rap tempo aan het inkrimpen is. Duits onderzoek naar de hoeveelheid vliegende insecten in natuurgebied leverde een achteruitgang van 75% op. Dit werd bekrachtigd door Nederlands onderzoek in o.a. de Kaaistoep in Tilburg.

Insecten staan aan de basis van de voedselketen en zorgen voor het voedsel van vogels, vleermuizen en andere insectenetende zoogdieren zoals egels. Daarbij zijn insecten ook voor de mens direct van waarde. Niet alleen als bestuivers voor groente en fruit maar ook als honingproducenten en als afvalopruimers, plaagbestrijders en nog veel meer.

Dat het zo slecht gaat met de insecten en met de natuur in het algemeen is uiteindelijk het gevolg van ons eigen handelen. Het gevolg van de keuzen die u en ik maken. Onbewust voor de gevolgen worden mierendoosjes ingezet om de mieren uit uw keuken weg te krijgen of wordt met onkruidverdelger het terras weer “onkruidvrij gemaakt”. We weten nu dat in mierendoosjes stoffen zitten die tot de z.g.n. neonicotinoiden behoren en berucht zijn voor de sterfte van bijen. Die stof zit overigens ook in vlooienvoetbanden en vlooiendruppels voor uw hond of kat. In onkruidbestrijdingsmiddelen zitten stoffen die zaden en de bodemfauna langzaam maar zeker vergiften. Vogels eten zowel de zaden als wormpjes met alle gevolgen van dien. Dat die stoffen toch in de handel verkrijgbaar zijn komt omdat er louter wordt getest op de giftigheid voor de mens bij direct contact. Wat die stoffen in de voedselketen doen is iets wat pas de laatste jaren de aandacht krijgt.

Genoeg redenen dus om het gebruik van gif in huis en tuin tot nul te beperken en op zoek te gaan naar minder schadelijke alternatieven. Veel alternatieven zijn gebaseerd op preventie. Buxus hagen kunnen aan het begin van het seizoen met lavameel, dat heel fijn is, worden bepoederd. Daar zijn setjes voor te koop bij de Boerenbond. Het lavameel is een mineraal dat ook goed is voor de plant. Mieren kunnen worden weggehouden door op de plaats waar je ze niet wilt hebben de boel goed schoon te houden. Ze zijn dol op broodkruimels en suikerkorreltjes. Je kunt ze weghouden met koperdraad of lokken op een plek waar ze geen kwaad kunnen. Hieronder volgt een aantal sites die u wegwijs maken over gif en voor ecologische alternatieven tegen mieren en andere beestjes.

Maar het begint met anders tegen insecten aan te kijken.

<https://waarzitwatin.nl/stoffen/pyrethroiden>

<https://www.duurzaamthuis.nl/onkruid-en-aanslag-verwijderen-zonder-gif>

<https://www.duurzaamthuis.nl/mieren-bestrijden-een-geduchte-tegenstander>

<https://www.2020pesticidevrij.nu/>

In dit nummer

1. Stop met gif.
2. Evaluatie voorjaarsevenement.
3. Oeverzwaluwwand.
6. Hard gewerkt.
Vooraankondiging.
7. Afscheid Jan.
8. Verborgten leven van bomen.
9. B-team & contact Colofon

*Gezelligheid op het
Voorjaarsevenement
2019*

Voorjaarsevenement Goirle een groot succes.

Zaterdag 6 april vond het 2e Voorjaarsevenement plaats op het Heemerf De Schutsboom aan de Nieuwe Rielseweg in Goirle. Het event werd om 11.00 uur geopend met een korte toespraak van Wethouder Bert Schellekens. Hierin benadrukte de wethouder het belang van de biodiversiteit in de gemeente en prees hij de samenwerking tussen de 3 organiserende partijen, Groei & Bloei, de werkgroep Groener Goirle van het Bteam en de Kruidentuin van het Heem. De essentie van het evenement ligt bij het ruilen van zaden en planten, bezoekers kwamen met tassen en manden aangelopen nadat ze werden begroet door Ria. Aan de ruilkraam konden Els en Kitty de bezoekers meer vertellen over de aangeboden planten en zaden. Veel bezoekers die geen zaden bij zich hadden gaven aan die zeker te zullen bewaren voor een volgende gelegenheid. De kraam van de werkgroep Groener Goirle werd druk bezocht. De werkgroep deelde namelijk gratis insectenhôtels uit, gemaakt door de bewoners van het Verpleeghuis St.Elisabeth. De wilde bijen maken zwarte tijden door, hebben een tekort aan nestgelegenheden en voedsel. Door hotels uit te delen hebben de wilde bijen er weer 190 nest mogelijkheden bij gekregen in onze gemeente. Tevens kregen de bezoekers een gratis zakje wilde bloemenzaad. Hierdoor krijgen ze ook weer wat voedselaanbod! Veel bezoekers namen tevens een kijkje in de kruidentuin, die er naast de oude veldschuur prachtig bij lag. Het is opvallend dat deze tuin zelfs voor geboren en getogen Goirlenaren een verrassend plek is die zij niet kennen. Het Verpleeghuis st.Elisabeth was aanwezig met nog meer producten die ze zelf gemaakt hadden, waaronder ook de vogelhuisjes die de bewoners gemaakt hadden voor de actie van Groener Goirle in 2018. Aan de kraam van Hobby Imkerij de Gôolse Bieje konden bezoekers hun vragen kwijt aan imker Bart en was er veel belangstelling voor het Gools Goud, de lokale honing. Cobi was in de ochtend om 04.00 uur opgestaan om het deeg klaar te maken voor de vele lekkernijen die ze bezoekers aanbood. Velen brachten een tweede bezoekje aan haar kraam! Ook de Naturentuin had veel tijd om de bezoekers meer te vertellen over bijen-, en eetbare planten. Komend weekend, tijdens de bijentelling, organiseren zij in de Naturentuin een bijenplantjesmarkt. Door de aanwezigheid van Gôolse Geheimen zijn er heel wat geheimen verteld en wisten zij de bezoekers enthousiast te maken om eens aan te sluiten bij een van hun vele wandelingen door onze prachtige gemeente. Op het einde van de middag, toen zelfs de zon zich even liet zien, kwam de teller op bijna 300 bezoekers. We hebben jonge gezinnen en ervaren tuiniers mogen begroeten. Daarmee is het 2e Voorjaarsevenement een groot succes geworden.

Oeverzwaluwenwand Abcovense plas

Aanleiding

De oeverzwaluwenwand aan de Abcovense plas, door de gemeente Oostplas genoemd bestaat sinds 2013. Hij werd op verzoek van ons B-team door de gemeente daar aangelegd. De aanleiding was dat het jaar daarvoor een spontaan gevestigde kolonie van enkele nesten in een zandhoop in de naastgelegen wijk de Hoge Wal was aangetroffen. Na de bouw en aankleding van het terrein is door een werkgroepje "Oeverzwaluw" (Jan, Hans, Piet en Victor) jaarlijks gewerkt aan het geschikt houden van deze locatie voor vestiging van deze bijzondere vogelsoort. Veel werd tijd gestoken in het vullen van gaten, in het korthouden van opschietend riet en in overleg met de gemeente voor afbakening en onderhoud.

Succes na zes jaar

Er was geduld voor nodig maar nu na zes jaar kan gezegd worden dat de gedane inspanningen en investeringen zijn beloond. Hoewel in de voorgaande jaren wel oeverzwaluwen werden gesignaleerd bij de wand kon nooit met zekerheid worden bevestigd dat nesten echt waren bewoond. Dat is dit jaar anders. Eind april werden een tientallen zwaluwen boven de plas gesignaleerd door Han en Hans, het waren gemengde groepen van boeren-, oever- en gierzwaluwen. Hans zag ook oeverzwaluwen in de wand bezig met graven. Dit laatste duidde op nestelgedrag. Ter bevestiging is Victor op 26 mei gewapend met kijker en telescoop een telling gaan doen. Met een uurtje posten, op enige afstand waarbij de gaten in de wand werden gehouden op invliegende vogels, telde hij 28 bewoonde nesten. Op een totaal van 39 nestgaten is dat een bezetting van maar liefst 72%. Een zeer hoog percentage als we weten dat deze soort wel 2 of 3 broedsels kan voortbrengen per jaar waarbij voor elk nieuw broedsel een nieuwe nestgang wordt geboord. Met nog maar 11 vrije nestgaten over belooft dit straks een strijd onder de 28 paartjes om nestholten ten behoeve van het 2^e legsel.

Redenen van succes

De vraag rijst waarom het zo lang heeft geduurd voordat de wand eindelijk werd bewoond. Om deze vraag te beantwoorden duiken we even in de historie van de nestplaats en de broedbiologie van de soort.

Historie

In een rapport van de Vogelwerkgroep Midden-Brabant uit 1979 is te lezen dat de oeverzwaluw met 55 nesten aan de Abcovense plas broedde. In datzelfde jaar broedden er ook 45 paartjes aan de Surfplas aan de westkant van Goirle. De nesten waren allemaal in de taluds van de gegraven plassen te vinden. In de jaren die hierop volgden namen de aantallen snel af. Dit conform de algehele trend in Nederland en West-Europa. De taluds verdwenen en de soort was jarenlang afwezig in de gemeente. Zoals boven omschreven kwam de soort in 2012 in een zandhoop in de nabijheid van de Abcovense plas terug.

*Bouw van de wand in
April 2013
en
het jaarlijks vullen van
de nestgaten*

Vervolg artikel Oeverzwaluw

Geschiktheid van de locatie

Uit Engels onderzoek is gebleken dat oeverzwaluwen bij de nestplaatskeuze zeer terdege rekening houden met de risico's voor vestiging. Daarbij spelen rust en veiligheid tegen eventuele belagers (sperwers en boomvalken) een grote rol. Is bij het zoeken van een geschikte steile zandwand het op een bepaalde plaats te druk en krijgen roofvogels gemakkelijk de kans in en uitvliegende vogels te verrassen, dan laten ze die wand voor wat het is. Ze zoeken dan een andere plek. Deze kennis werd in de praktijk gebracht bij een andere oeverzwaluwenkolonie, die aan de Leemkuilen in Udenhout. Daar werd na vele jaren succesvol gebruik van een kolonie op een eilandje in de diepe plas dat ondanks het jaarlijks afsteken van de wand, geconstateerd dat de oeverzwaluwen niet meer kwamen opdagen. In 2017 heeft Victor, ook lid van de vogelwerkgroep, het idee geopperd om naast het geschikt maken van de wand door afsteken, ook bomen weg te halen die door roofvogels kunnen worden gebruikt als uitzichtpunt op de nestholen. Het resultaat was verbluffend, het jaar daarop werden er 25 bewoonde nesten gegraven.

Maatregelen

Dit jaar werd daarom in overleg met gemeente door het B-team extra aandacht gegeven aan het optimaliseren van de wand aan de Abcovense plas. Dit houdt in dat nu de wand niet meer grenst aan een stukje land waarop verstorende mensen (hengelaars) kunnen gaan staan maar aan water. Daarvoor is het land weggegraven en om rietopslag te belemmeren is puin onder water gestort. Ook is het hekwerk langs de oever verlengd zodat ook over een grotere afstand van de wand de oever niet kan worden betreden. Tenslotte is de kettingzaag gezet in een aantal te dichtbij staande wilgen waaruit de top roofvogels gemakkelijk zicht hebben op de nestholen. Dit laatste is gedaan door de gemeente maar omdat het niet genoeg was hebben Jan en Victor (met goedkeuring van de gemeente-opzichter nog een viertal bomen omgezaagd. Al deze maatregelen hebben zich nu uitbetaald. We kunnen nu zeggen dat na vele jaren van afwezigheid, de oeverzwaluw weer kan worden bijgeschreven als broedvogel van Goirle. Met de nog dit jaar te nieuw te bouwen oeverzwaluwenwand aan de Surfplas, waar ook hiervoor het B-team het plan heeft geleverd, is dit een hoopvol vooruitzicht voor de komende jaren.

Vrijgemaakte wand, de wilgen op de achtergrond zijn door ons nog omgezaagd voor nog meer veiligheid van de zwaluwen.

Oeverzwaluw
(Saxifraga-Piet
Munsterman)

Hard gewerkt!

Afgelopen maanden werd er weer hard gewerkt in zowel de Tuin Kalverstraat als aan de Werkschuur.

*Vrijwilligers bedankt
voor jullie inzet !*

Vooraankondiging.

Groener Goirle organiseert weer een najaarsactie. We gaan door met onze pogingen Goirle en Riel groener en biodiverser te maken. Het is toch zo belangrijk om in de bewoonde gebieden mogelijkheden voor insecten en vogels te creëren, zodat ze kunnen overleven. Want waar anders zou dat kunnen?

Help insecten en vogels de winter door!

En wij helpen u daarmee. U krijgt gratis van ons: vogelvoederhuisjes, planten en struiken. Zet alvast in uw agenda: Najaarsactie Groener Goirle: 21 september van 10.30 tot 15.30 uur in De Tuin (hoek Tilburgseweg/Kalverstraat).

De regentonactie die we begonnen zijn loopt nog steeds door. Dus het blijft mogelijk om via de website van het B-team een regenton te bestellen.

<http://www.biodiversiteitgoirle.nl>
een regenton te bestellen via het invulformulier.

Jan verlaat het bestuur maar blijft actief lid.

Jan had vorig jaar al aangegeven om na zoveel jaren, zijn bestuursfunctie te willen neerleggen omdat hij het gevoel had niet genoeg meer te kunnen bijdragen. Maar die wens werd door de andere bestuursleden toen te vroeg bevonden. De voorzitterszetel was immers nog vacant en Jans kennis en ervaring kon niet worden gemist. Maar met Anjo als onze nieuwe voorzitter kon het tijdens de laatste ledenavond toch zover komen en werd even stil gestaan bij zijn vertrek.

Victor haalde aan dat Jan met hem aan de wieg stond van onze stichting. Samen legden ze de kiem voor een biodiversiteitsteam in de gemeente Goirle door naar de wethouder te stappen en Goirlese burgers te verenigen die zich willen inzetten voor natuur en biodiversiteit. Jan heeft als plantenkenner en gedreven natuurbeschermers veel bijdragen in de meningsvorming binnen ons team. O.a. als pleitbezorger voor inheemse beplantingen in het gemeentelijk groenbeleid. Zijn actie om hiervoor aandacht te vragen door inheemse struiken als meidoorn, wegedoorn en sleedoorn uit te delen tijdens onze eerste publieksavond in het CC Jan van Besouw, was hiervan een voorbeeld. Maar ook tal van andere activiteiten, zoals de bloemenweide en gemengde haag bij de Hoge Wal, de gierzwaluwenkasten in de Oranjehof en de Kloostertuin werden door zijn inzet gesteund.

Het bestuur dankt Jan van harte voor zijn jaren van betrokkenheid als bestuurslid en hoopt hem nog vaak te blijven zien als actief lid. Als blijk van waardering overhandigde Victor namens het bestuur Jan een zaailing van een Wintereik (*Quercus petraea*), een zeldzame soort in onze omgeving. Deels is deze gift symbolisch gekozen want wat nu nog een boompje van nog geen 20 cm is, zal uitgroeien tot een majestueuze reus waarvan Jans kleinkinderen later zullen genieten.

Een bedankje !

Hallo,

Graag wil ik jullie even meedelen dat er in onze tuin koolmeesjes aan het nestelen zijn in het door jullie verstrekte vogelhuisje. Ik had voor een mussenkast gekozen maar daar trekken deze mezen zich niks van aan. Helaas vliegen ze te snel in en uit om een fatsoenlijke foto te maken. Maar mocht dit ooit nog lukken, dan stuur ik hem door).

Ook het insectenhotel is al druk bevolkt.

Bedankt voor jullie toffe acties en bijbehorende cadeautjes.

De diertjes in onze tuin zijn er blij mee. Keep up the good work!

Met vriendelijke groeten,

Esther Elias.

Internationale bestseller: Respect voor bomen nodig, zoals voor dieren

Het verborgen leven van bomen volgens de boswachter

De bekende Duitse boswachter Peter Wohlleben schreef met 'Het verborgen leven van bomen' een verrassend boek. Hij beschrijft bomen als *sociale wezens* die *soortgenoten helpen* door te waarschuwen voor gevaren en elkaar via de wortels suikers toe te spelen. Wohlleben noemt het 'vriendschappen'. Een bos heeft er belang bij, zwakkere leden actief te ondersteunen: bomen zijn zo sterk als het bos om hen heen. Gaan wij goed met bomen en bossen om?

Bossen oud laten worden

We vergeten wat echt oud is en kappen vanwege het hout bomen van 80 tot maximaal 120 jaar oud, terwijl beuken en eiken 400 tot 500 jaar worden. *Oud* betekent voor een boom juist: sterk en krachtig. 'Willen we bossen gebruiken in de strijd tegen de klimaatverandering, dan moeten we die oud laten worden, exact wat de grote natuurbeschermingsorganisaties vragen.'

Overall worden bomen gesnoeid: 'eigenlijk is het een bloedbad'. Wordt de kroon gesnoeid, dan krijgen *de wortels* een flinke klap: een groot deel daarvan verhongert. Na tientallen jaren verzwakt de boom en als de beheerder voor de veiligheid meer afzaagt, ontstaan nieuwe wonden. Een gehavende boom bloeit vaak, maar dat betekent dat hij zich nog wil voortplanten voordat hij sterft.

Wood-wide-web

Aan het *bodemleven* in bossen is nog veel te ontdekken. 'In een handjevol bosaarde zitten meer levende wezens dan er mensen zijn op aarde. () Al die wezens zijn van invloed op de bodem, vormen die en maken die zo waardevol voor bomen.' Die kleine beestjes zijn het begin van de voedselketen, het plankton van de bodem. We weten dat bomen *communiceren*: ze gebruiken onderling chemische en elektrische signalen en mogelijk ook geluidssignalen. Verreweg het snelst zijn boodschappen via *schimmels*, als de glasvezelleidingen van het internet, ook wel het 'wood-wide-web' genoemd. 'Een theelepeltje bosgrond bevat een paar kilometer van die zwamdraden.' Eén schimmel kan hele bossen verbinden.

De volheid van het bestaan

Dieren voelen in veel opzichten hetzelfde als mensen. De grenzen tussen *planten en dieren* zijn volgens Wohlleben willekeurig. Planten leven van fotosynthese, dieren eten levende wezens. Maar er is vooral verschil in tempo: hoe snel informatie wordt verwerkt en in actie wordt omgezet. We kunnen ons moeilijk in bomen inleven, doordat ze zo langzaam zijn.

Zijn we bang dat we bomen met meer respect moeten behandelen als we ontdekken hoezeer ze op dieren lijken? vraagt Wohlleben zich af. Zijn boodschap is: *Heb meer vertrouwen in de wilde natuur!* Veel bomen kunnen zelfs tegen een opgewarmd klimaat, als we de sociale structuur van het bos *niet* door houtkap vernietigen en het bos zijn microklimaat zelf kan blijven regelen. Maar we halen meer uit het ecosysteem bos dan we nodig hebben en brengen bomen, net als dieren, onnodig leed toe. Hij verwacht dat we anders met bomen en planten leren omgaan. Dat is 'de volheid van het bestaan: tienduizenden soorten die met elkaar verweven en van elkaar afhankelijk zijn.'

Anjo Roorda, Biodiversiteitsteam Goirle-Riel.

Stichting Biodiversiteit Goirle –Riel streeft de navolgende doelstellingen na:

1. actief buiten aan de slag te gaan met onderhoud van het landschap en het herstellen van het leefgebieden van dieren die in onze omgeving thuis horen;
2. educatie en voorlichting: inwoners van Goirle, jong en oud, gaan we betrekken bij onze natuurlijke leefomgeving en we vergroten hun kennis over de natuur. Hiermee hopen we dat onze inwoners mogelijkheden aangrijpen om zelf wat te doen aan het behoud en ontwikkelen van natuurwaarden.
3. Advies en beleid: we beïnvloeden de beleidsvorming en planvorming van de gemeentelijke overheid, projectontwikkelaars, woningstichting en particuliere initiatiefnemers, wanneer dit vanuit het oogpunt van natuurwaarden van belang is. Dit doen we door hen gevraagd en ongevraagd advies te verstrekken. Particulieren en bedrijven zullen we in principe alleen op verzoek adviseren.
4. Kennis en onderzoek: we vergaren, behouden, delen en ontwikkelen kennis van de natuur in het algemeen en van de natuur in de gemeente Goirle in het bijzonder. Deze informatie communiceren we zoveel mogelijk naar de bevolking.

U kunt bovenstaande doelen mee helpen te verwezenlijken door als donateur de stichting te steunen. Een donateurschap kost minimaal €10,- per jaar. Aanmelden als donateur kan telefonisch of schriftelijk bij het secretariaat.

Stichting Biodiversiteit Goirle–Riel

voorzitter: Anjo Roorda

secretaris: Jan Hes

penningmeester: Harrie Vissers

bestuurslid: Rob van Dijk, Hans van der Schoot, Victor Retel Helmrich

secretariaat: tel. 06-30806002

website: www.biodiversiteitgoirle.nl

E-mail : contact@biodiversiteitgoirle.nl

Bankrekening NL91 TRIO 0254 7289 36, ten name van Stichting Biodiversiteit Goirle

Kijk ook eens .....

Colofon.

De Salamander is een nieuwsbrief uitgegeven door Stichting Biodiversiteit Goirle – Riel.

De Salamander verschijnt 4 maal per jaar.

Redactie: Nel van Aggelen en Bart Kobes

Email nieuwsbrief : nieuwsbriefbteam@outlook.com

Voor het afmelden voor deze nieuwsbrief [klikt u hier](#)